

REPUBLIC OF UZBEKISTAN
MINISTRY OF HIGHER AND SECONDARY SPECIALISED
EDUCATION
BUKHARA STATE UNIVERSITY

English Linguistics Department

**INTEGRATION OF PRAGMALINGUISTICS,
FUNCTIONAL TRANSLATION STUDIES AND
LANGUAGE TEACHING PROCESSES**

(dedicated to the 75th anniversary of Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor M.Kh.Alimova)

Proceedings of International Scientific-theoretical Webinar

2020-YIL
25-DEKABR

SOAT 10:00

Buxoro davlat universiteti Xorijiy tillar fakulteti Ingliz tilshunosligi kafedrasida

**“PRAGMALINGVISTIKA, FUNKSIONAL TARJIMASHUNOSLIK VA TIL O'RGATISH JARAYONLARI
INTEGRATSIYASI”**

**(Filologiya fanlari nomzodi, dotsent M.H.ALIMOVA tavalludining 75 yilligiga bag'ishlanadi)
mavzusida tashkillashtirilgan Xalqaro ilmiy-nazariy anjuman**

QAYSI TILLARDA
O'ZBEK, RUS, INGLIZ

Manzil: Buxoro davlat universiteti,
Buxoro shahar M.Iqbol ko'chasi
11-uy.

BUKHARA -2020

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

Инглиз тилшунослиги кафедраси

**ПРАГМАЛИНГВИСТИКА, ФУНКЦИОНАЛ
ТАРЖИМАШУНОСЛИК ВА ТИЛ ЎРГАТИШ
ЖАРАЁНЛАРИ ИНТЕГРАЦИЯСИ**

(Филология фанлари номзоди, доцент М.Х.Алимова таваллудининг 75
йиллигига бағишланади)

**мавзусидаги Халқаро миқёсидаги ОНЛАЙН
илмий-назарий конференция материаллари
ТЎПЛАМИ**

2020 йил, 25 декабрь

**Бухоро
"Дурдона" нашриёти
2020**

УЎК 81'373

81.1-3

Г 13

Прагмалингвистика, функционал таржимашунослик ва тил ўргатиш жараёнлари интеграцияси (Филология фанлари номзоди, доцент М.Х.Алимова таваллудининг 75 йиллигига бағишланади): мақола ва тезислар тўплами, тўпловчи ва нашрга тайёрловчи: М.А.Шукурова, О.И.Жумаева, И.И.Акрамов; Бухоро; “Дурдона” нашриёти, 2020 йил, 574 бет.

КБК 81.1-3

Тўпلامда республикаимиз олимлари, катта илмий ходим-изланувчилари ва мустақил изланувчиларининг хорижий тилларда ўқув ва бадий адабиётлар, электрон дарсликлар, ихтисослаштирилган расмлар билан безатилган газеталар ва журналларни яратиш ҳамда чоп этиш самарадорлигини ошириш, ёшларда чет тилни эгаллаш даражаларининг Европа тизими (CEFR)ни ўрганишнинг ўрни, ёшларга чет тилини ўргатишнинг психологик аспекти, чет тилини ўрганишда тил хусусиятларининг аҳамияти ва муаммолари, тил ва маданиятлараро коммуникация методлари, тилшунослик ва адабиётшунослик масалалари, услубшунос олимларнинг илғор тажрибаларининг роли каби масалалар талқинига бағишланган мақолалари ўз ифодасини топган. Тўпلامда тил муаммолари билан кизикувчи илмий ходимлар, катта илмий-ходим изланувчилар, мустақил тадқиқотчи-изланувчилар, магистрантлар ва ўқувчилар фойдаланишлари мумкин.

Тахрир хайъати:

Проф. О.Х.Хамидов, доц. О.С.Қахҳоров, проф. М.Қ.Бақоева, проф. Д.С.Ўраева, доц. М.М.Жўраева, доц. З.И.Расулов (масъул муҳаррир), М.А.Шукурова (масъул котиба)

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчи:

Инглиз тилшунослиги кафедраси ўқитувчилари: М.А.Шукурова,
О.И.Жумаева, И.И.Акрамов;

Такризчилар:

Филология фанлари номзоди, доцент М.Х.Алимова
Филология фанлари номзоди, доцент Н.Б.Бақаев
Филология фанлари номзоди, доцент З.Б.Тошев

Тўпلام БухДУ Хорижий тиллар факультети кенгашида муҳоама қилинган ва нашрга тавсия қилинган (2020 йил 24 декабрдаги 5-сонли баённома)

ISBN 978-9943-6197-4-6

<i>Ro'ziyeva D.S.</i> Intellectual novel.....	262
<i>Саъдуллаева Л.Б., Бахтиёрв А.Ф.</i> “Shirley” асарида реалистик роман хусусиятларининг ифодаланиши.....	265
<i>Usmonova M.A.</i> Asar personajlari va tabiat tasvirida qo'llanilgan leksik-stilistik vositalarning roli va vazifasi. (“The Physician” romani tahlili asosida).....	270
<i>Usmonova Z.Kh.</i> The allegoric characters in Faulkner's “A Fable”.....	274
<i>Ниязова М.Х.</i> Ўзбек алла қўшиқларида олқиш мавзулари.....	278
<i>Ганиева О.Х.</i> Жон Стейнбек ижоди жаҳон адабиётшунослари нигоҳида.....	281
<i>Очилова Н.Ў., Убайдуллаева Ф.</i> Анималистик адабиётда “от” образи.....	285
<i>Аминова Е.А.</i> Функциональные особенности американского студенческого сленга.....	288
<i>Usmonova Z.H., Tojjeva F.K.</i> Mesmerising blend of love, spirituality and religion in the novel of Elif Shafak “Forty rules of love”.....	291
<i>Sadullaeva M.A.</i> Numbers and their symbolic significance in the East.....	293
<i>Djumayeva N., Bobokhodjaeva Z.</i> Magical items helping main heroes in English fairy tales.....	298

3-ШЎБА: ГЛОБАЛЛАШУВ ДАВРИДА ҚИЁСИЙ ТИЛШУНОСЛИК ВА ТАРЖИМА МУАММОЛАРИ

<i>Маматов А.Э.</i> Провербиальные фразеологизмы как средство формирования навыков межкультурной коммуникации.....	302
<i>Alimova M.Kh., Gaybullayeva Kh.M.</i> Pragmatic approach to the linguo-cognitive analysis of the concept “Father” in the English and Uzbek languages.....	304
<i>Qosimova N.F., Sharipova M.U.</i> Ingliz va o'zbek tillari “rang” komponentli frazeologizmlarida antroposentrizm ifodasi	307
<i>Khayrullayeva N., Eshonqulova N.</i> Ingliz va o'zbek tillarida so'zlarning leksik va grammatik ma'nosi qiyosiy tahlili.....	310
<i>Абдуллаева Н.О.</i> Инглиз ва ўзбек тилларида фразеологизмларнинг лингвимаданий хусусиятлари.....	314
<i>Абдуллаева Н.О.</i> Инглиз ва ўзбек тилларидаги мақолаларидан олинган мисоллар асосида стилистик даражаланиш.....	317
<i>Abdullayeva G.G.</i> Yosh tarjimonlarda sinxron tarjima qilish ko'nikmalarini shakllantirish usullari.....	320
<i>Ибрагимова Г.Р.</i> Таржимада когнитив диссонанс феномени.....	325
<i>Axmedova S.H., Razoqova K.</i> Ingliz va o'zbek xalq ertaklari qiyosiy tahlili («The Little Bull-Calf» va «Bo'z bola» ertaklari misolida).....	328
<i>Ниязова М.Х., Оромова М.У.</i> Ўзбек ва инглиз муножат шеърларида олқишларнинг қиёсий таҳлили.....	331
<i>Safoyeva S., Abdullayeva D.</i> Tarjima jarayonida ikki tilning o'zaro muqobilligi.....	333
<i>Санакулов З.И.</i> Композитанинг луғатларда акс этириш тамойиллари	336

Ижтимоий-тарихий омиллар асосида пайдо бўлган фразеологизмлар ижтимоий-тарихий омиллар асосида юзага келиб, ўтмиш ва тарихий воқеа-ҳодисалар билан бевосита боғлиқ бўлади.

Масалан: “meet ones waterloo”-энг сўнгги зарба(мағлубиятга учрамок). Тарихдан маълумки, 1815 йилда француз қўмондони Наполеон Ватерло олдида энг сўнгги қашатқич зарбага учрайди.

Халқ ижоди асосида шаклланган фразеологик бирликлар афсона,хикоя ва ривоятлар, болалар ўйини ҳамда сўз ўйинлари асосида юзага келади.

Масалан:”Harley street”-“шифокорлар”. Лондоннинг тиббиёт олами-Ҳарли стрит кўчасида Лондоннинг машҳур шифокорларининг касалхоналари жойлашганлиги сабабли ушбу ибора пайдо бўлган.

Шундай қилиб, фразеологизмлар миллий характерга эгаллиги билан ажралиб туради, улар ҳар бир халқнинг ўз менталитетидан келиб чиқади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1.Ҳожиёв А.Лингвистик терминларнинг изоҳли луҳати.- Т.:Ўқитувчи.1985.-Б.104

2.Кунин А.В.Англо-русский фразеологический словарь.-М.:Русский язққ.1984.-С46

3.Уразметова А.В.Топонимик компонентли фразеологизмларнинг лингвокультурологик аспекти.Филология фанлари номзоди дис.УФА.2006-Б.196

ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДАГИ МАҚОЛАЛАРИДАН ОЛИНГАН МИСОЛЛАР АСОСИДА СТИЛИСТИК ДАРАЖАЛАНИШИ

*Н.О.Абдуллаева
(БухДУ)*

Annotation. In this article we are told about the lexical hierarchy in the Uzbek and English languages in the journalistic style, the hierarchy in phraseology.

Аннотация. Ушбу мақолада биз публицистик услубдаги ўзбек ва инглиз тилларида лексик даражаланиши, фразеологизмларда даражаланиши ҳақида берилган.

Аннотация. В статье рассказывается о лексической иерархии в узбекском и английском языках в публицистическом стиле, иерархии во фразеологии.

Key words: Style situation, journalistic style, will be displayed.

Калит сўзлар: Услуб-вазият, публицистик услуб, намоён бўлади.

⁹²Уразметова А.В. Топонимик компонентли фразеологизмларнинг лингвокультурологик аспекти. Филология фанлари номзоди дис. УФА. 2006-Б. 196

Ключевые слова: Стиль обстановки, публицистический стиль, будет отображаться.

Услуг-вазият ва тингловчи аудиториясига қараб танланадиган ифода йўлидир. Энг муҳими тушунилиши ва англаниши равон бўлган бу йўл айтувчи ва тингловчини англаш фокусида бирлаштирилиши лозим. Жамият абзоларининг ижтимоий-сиёсий ҳаётга нисбатан муносабатини ифодалувчи услуб бу публицистик услубдир. Бу услубда ёзилган газета мақолалари ўқувчига ахборотни пухта ва равон етказиб беради. “Матбуот нутки одатда ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, маънавий, ахлоқий нашрларда ижтимоий-сиёсий журналларда, барча газеталарда, нотикларнинг нутқларида, радио ва телевидение чиқишларида намоён бўлади”.

“...Ҳолатларни, туйғу ва кечинмаларни қиёслашда ҳис-ҳаяжонлар жунбушини тўлиқ ифодалашда градация усулидан фойдаланилади”.

Баён этганимиздек, услуб вазиятга қараб танланади. Жуда қувончли ёки мудҳиш ҳодиса тингловчига етказилиб берилаётган вақтда тингловчи ҳолати ҳам эътиборга олинади. Шу ўринда маъно оттенкаларига ва услубга эҳтиёж сезилади. Масалан, “ўлди” феълнинг даражаланишини кўриб ўтсак.

Ўзбек тилида

Ўлди, қазо қилди, дунёдан ўтди, кўз юмди, жон берди, вафот этди, дунёни тарк этди.

Инглиз тилида

Die, perish, pass away, sink, depart, fade go, lose.

Бу даражаланиш қаторидан публицистик услубга хос деб ўзбек тилида “вафот этди”ни инглиз тилида эса “die” ни кўрсатамиз.

“Ўзбек балет ва рақс санъатининг атоқли намоёнчаси Ўзбекистон халқ артисти Галия Гейзитдиновна Измаилова 87 ёшида вафот этди”. Ишонч №120(2845) 2010й.

“His father died of frustration and alcohol, his mother of unknown sickness” Choice June 2004.

Сўз танлаш сўзловчининг ақлий ва психологик тайёргарлик даражасини кўрсатади.

“Лексик градуономия бир семик белгининг мивдор ўзгариши асосида шаклландувчи изчил фарқланишларини акс эттирувчи семантик ходисадир”²³ Масалан инсон ўз фикрини оғзаки тарзда баён қилишининг инглиз ва ўзбек тилларида даражаланишини кўриб ўтсак.

Ўзбек тилида

Пичирламоқ, ишвирламоқ, айтмоқ, демоқ, гапирмоқ, сўзламоқ, изҳор қилмоқ, эътироф этмоқ, таъкидламоқ.

Инглиз тилида

Mumble, mutter, blurted out utter speak say tell declare pronounce

Мавжуд даражаланиш қаторидан ижтимоий ҳаётни тўла акс эттирувчи сўзлардан бири публицистик услубда қўлланилиш учун танлаб олинади.

Юқоридаги даражаланиш қаторининг публицистик услубда аке этишини кўрсак.

“Яқинда юртбошимиз Қорақалпоғистон Республикасига ташриф буюрганида бу ишорат ва унинг атрофи уйғун ансамбль кўринишига эга бўлганини кўриб, “Мана ҳақиқий марказ пайдо бўлибди” дея эътироф этгани биз қорақалпоғистонликларни ниҳоятда қувонтирди.”

Ишонч №122(№247)2010 й.

“The more hurdles there are, the more corruption there is” says Mr.Zedillo кўриб, “Мана ҳақиқий марказ пайдо бўлибди” дея эътироф этгани биз қорақалпоғистонликларни ниҳоятда қувонтирди.”

Ишонч №122(№247)2010 й.

“The more hurdles there are, the more corruption there is” says Mr.Zedillo Демак, публицистик услубга хос сўзлар “эътироф этмоқ” ва “to say” феълларидир.

Кўриниб турибдики бу 2 тилда ҳам даражаланиш кузатилади. Шу ўринда яна бир мисол “қурилган” феълнинг 2 тилда даражаланиши.

Ўзбек тилида

Солинган, қурилган, бино қилинган, барпо қилинган, қад ростлаган

Инглиз тилида

Make, build, raise, erect, construct, develop.

Публицистик услубга хос сўз деб ўзбек тилида “қад ростламоқни”, инглиз тилида “build” ни берамиз.

“Самарқанд шаҳрида қад ростлаган Мирзо Улуғбек хайкали ва музейининг очилиш маросими бўлти ўтди”.

Халқ сўзи №178(5093)2010 й.

Each of Hive’s rulers and many members of their retinue considered it their duty to build a mosque or madrasa higher religious educational establishment which they named after themselves.

Uzbekistan Airways In-flight magazine

Ушбуларидан кўриниб турганидек даражаланиш чизиғининг энг асосий хусусияти бу уларда бир умумий сифат ёки белги миқдорининг кўпайиб ёки камайиб боишидир.

Ўзбек тилида даражаланиш бўйича Одилжон Бозоров ва Шоира Орифжоновалар илмий тадқиқот олиб боришган. Аммо тилдаги чексиз маъно товланишлари бу борада яна кўплаб изланишлар олиб бориш зарурлигини кўрсатмоқда.

Инсондаги психик эврилишлар сўз табиатини ҳам ўзгартириб юборади. Шу жиҳатдан сўз хусусидаги назарий фикрлар доимо янгиланиб боради.

Фразеологизмларда даражаланиш

Публицистик услубдаги мақолаларда фразеологик бирликларнинг маъноларидаги образлилик денотатив (асос) маънодаги даражаланишларга

уйғун равишда ошиб ёхуд камайиб боради. Бунинг учун куйдаги мисолларни кўришимиз мумкин:

“Carpet warms the soul and pleases the Eye”

Spirit-essense-heart-soul-core-character-psyche

Green week-2010

Investment oportunitites key to success

Key-input-enter-type

Saving eyesight

Vision-eyesight-sight-perception

Unifight knocking at Doors of Asian Games

door-entrance-gate-entry-exit-access-flap

Uzbekistan and Japan step up Cooperation

Step up-increase-intensify-improve-maximize-accelerate-boost

Great Forefathers who made History

YOSH TARJIMONLARDA SINXRON TARJIMA QILISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI

G.G`Abdullayeva

(BuxDU)

Аннотация. Синхрон таржима murakkab jarayon, biroq sinхron tarjimonlarni tayyorlash undan ham qiyinroq, mas'uliyatliroq jarayon hisoblanadi. Malakali tarjimon egallashi kerak bo'lgan ko'nikma va malakalar, tarjimonlik san'ati bilan bog'liq usullar va mashqlardan tashqari jarayonga tayyorlov mashqlari hamda tarjimonlarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga ham yetarlicha ahamiyat berish kerak. Mazkur maqola ingliz-o'zbek tillari sinхron tarjimonlarini tayyorlashda qo'l keladigan usul va amaliy mashg'ulotlarni tahlil qilishga bag'ishlanadi.

Аннотация. Синхронный перевод - сложный процесс, но обучение синхронных переводчиков - еще более сложный и ответственный процесс. Помимо навыков и компетенций, которые должен приобрести квалифицированный переводчик, необходимо уделять достаточное внимание методам и упражнениям, связанным с искусством перевода, подготовкой к процессу, а также формированием профессиональных компетенций у переводчиков. Данная статья посвящена анализу методик и практических занятий по подготовке синхронных англо-узбекских переводчиков.

Annotation. Simultaneous translation is a complex process, but training simultaneous interpreters is an even more difficult and responsible process. In addition to the skills and competencies that a qualified translator should acquire, methods and exercises related to the art of translation, preparation for the process, as well as the formation of professional competencies in translators, should be

